

Q&A

Vedr. Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2 – Odder og flagermus, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 603, 2024.

Introduktion

Denne Q&A er udarbejdet på baggrund af en række spørgsmål, som Miljøstyrelsen har modtaget vedrørende den nye opdaterede håndbog om bilag IV-arter, hvor der er stillet spørgsmål til håndbogens del 2, som bl.a. vedrører flagermus, i forhold til især VE-projekter.

Besvareelserne nedenfor tager derfor i høj grad udgangspunkt i projekter, som behandles efter miljøvurderingslovens regler, hvor der samtidig skal foretages en vurdering af påvirkning af flagermus (efter habitatdirektivets art. 12).

Kort om Håndbogen (del 1 og 2):

- Håndbogen er en videnskabelig rapport om bilag IV-arter, som også indeholder faglig vejledning og anbefalinger baseret på arternes biologi.
- Håndbogen er af *generel* karakter og kan anvendes på tværs af alle typer planer/projekter og på tværs af forskellige regelsæt, i det omfang den er relevant.
- Håndbogen kan anvendes fra det tidspunkt, den er udgivet, og fremadrettet.
- Håndbogen kan anvendes af myndigheder, virksomheder og borgere.
- Håndbogen er ikke en juridisk vejledning, og den indeholder således ikke vejledning om fortolkningen af habitatdirektivets regler om bilag IV-arter.

Da Håndbogen er af vejledende karakter, er hverken bygherrer eller myndigheder retlig forpligtet af Håndbogens anbefalinger. En miljøvurderingsmyndighed skal - som hidtil - følge de konkrete regler på området, og kan i den forbindelse anvende viden i Håndbogen, hvis der opstår behov for dette f.eks. i relation til undersøgelser af bilag IV-arter og relevante afværgetiltag. Myndighederne er forpligtet til at behandle sager på et oplyst grundlag og derfor skal ny relevant faglig viden inddrages. Faglig viden vil typisk komme fra flere forskellige kilder.

Det bemærkes, at DCE Håndbogen vedr. flagermus og odder ikke er udarbejdet specifikt med henblik på projekter omfattet af miljøvurderingsloven og heller ikke med fokus på VE-projekter. Håndbogen udgør desuden del 2 - ud af den samlede Håndbog - hvor del 1 af Håndbogen blev udgivet maj 2023 og vedrører en lang række andre bilag IV-arter, bl.a. padder, markfirben og birkemus. Håndbogens del 2 om odder og flagermus er således en del af den

samlede gennemgang af bilag IV-arter, som DCE har foretaget. Der er indsat et link til Håndbogens del 1 og 2 nederst på siden.

Denne Q&A er opdelt i følgende overskrifter:

- A. Generelle spørgsmål om Håndbogen og dens status.
- B. Myndighedernes (og klagenævnens) anvendelse af Håndbogen.
- C. Håndbogens betydning for igangværende projekter.
- D. Håndbogens betydning for allerede gennemførte projekter.
- E. Håndbogens anbefalinger om afværgetiltag, herunder driftsstop samt fravigelse.
- F. Spørgsmål om Håndbogens indhold.

Q&A'en opdateres løbende.

A. Generelle spørgsmål om Håndbogen og dens status

A.1. Hvilken forvaltningsretlig status har håndbogen?

Håndbogen er en videnskabelig rapport om bilag IV-arter, som også indeholder faglig vejledning og anbefalinger ud fra arternes biologi. Håndbogen kan bedst betegnes som i en miljøvurderingskontekst at være af fagligt vejledende karakter. Håndbogens anbefalinger og vejledninger er udarbejdet på baggrund af arternes biologi og ikke på baggrund af reglerne om bilag IV-arter. Vejledningen kan derfor anvendes på tværs af alle typer planer/projekter og på tværs af forskellige regelsæt i det omfang, den er relevant. Det er således ikke en juridisk vejledning.

Håndbogen indgår *ikke* i retskildehierarkiet og kan *ikke* sidestilles med love/bekendtgørelser og heller ikke en ministeriel vejledning (f.eks. en vejledning fra et ministerie vedr. fortolkning af regler). Håndbogen har derfor *ingen* retlig status, og den er *ikke* retlig bindende for borgere, virksomheder eller myndigheder.

A.2. Erstatte den nye håndbog forvaltningsplanen for flagermus?

Nej, forvaltningsplanen fra 2013 gælder ved siden af. De to dokumenter, håndbogen og forvaltningsplanen, supplerer hinanden. Håndbogen er udgivet af DCE, og udgør en videnskabelig rapport om bilag IV-arter, hvortil den indeholder faglig vejledning og anbefalinger ud fra arternes biologi. Miljøvurderingsloven fastslår, at man i en miljøkonsekvensrapport skal tage hensyn til gældende viden og vurderingsmetoder, ligesom der skal tages hensyn til tilgængelige resultater af andre relevante vurderinger foretaget i henhold til anden lovgivning. Det kan derfor være relevant at betragte DCE Håndbogen som supplerende faglig viden, set i forhold til forvaltningsplanen.

A.3. Hvorfor har Miljøstyrelsen fået udarbejdet en ny håndbog?

Der har længe været en ekstern efterspørgsel på et bedre fagligt grundlag til håndteringen af bilag IV-arter, både i forhold til større projekter og i forhold til mere driftsorienterede aktiviteter, f.eks. skovdrift, træfældning og bygningsvedligeholdelse. Håndbogen er således et værktøj for myndigheder og virksomheder til at vurdere og forholde sig til bilag IV-arter og evt. planlægge forundersøgelser og/eller afværgeforanstaltninger.

Det bemærkes, at DCE Håndbogen, vedr. flagermus og odder, udgør del 2 - ud af den samlede håndbog - hvor del 1 af Håndbogen blev udgivet maj 2023 og vedrører en lang række andre bilag IV-arter, bl.a. padder, markfirben og birkemus. Håndbogens del 2, om odder og flagermus, er således en del af den samlede gennemgang af bilag IV-arter, som DCE har foretaget.

A.4. Vil Miljøstyrelsen udarbejde vurderinger og afvejninger, der kan anvendes i konkrete miljøvurderingsprojekter, som følge af Håndbogens udgivelse?

Det bemærkes, at de juridiske vurderinger og afvejninger, der skal foretages i henhold til habitatdirektivets art. 12, vedrørende påvirkningen af bilag IV-arter, bl.a. vil bero på det konkrete projekt, den konkrete forekomst af bilag IV-arter, samt hvilke bilag IV-arter, der er tale om.

Miljøstyrelsen kan således ikke udarbejde konkrete vurderinger, eller foretage generelle juridiske afvejninger, som bygherre og/eller miljøvurderingsmyndigheden kan anvende direkte i deres miljøkonsekvensrapporter.

Der henvises til Habitatvejledningen, som indeholder juridisk vejledning vedrørende vurderingen af påvirkningen af bilag IV-arter efter habitatdirektivets art. 12.

A.5. Hvad med de flaskehalse, der er i forhold til de relevante kompetencer, der skal til for at indsamle og analysere data?

Formålet med Håndbogen er at yde faglig vejledning og bistand til branchen og kommunerne, så flagermusundersøgelserne kan tilpasses bedre, bl.a. ud fra hvilke områder projektet opstilles i og hvilke arter man har med at gøre.

Håndbogen er en videnskabelig rapport udarbejdet i henhold til de gældende retningslinjer for forskningsbaseret myndighedsbetjening¹.

Håndbogen er af *generel* vejledende karakter, men det er de konkrete regler for de enkelte vurderinger, f.eks. i habitatdirektivet, sammenholdt med officialprincippet og det konkrete projekt der sætter rammerne for undersøgelserne.

Det er grundlæggende vigtigt at forholde sig til relevante problemstillinger og at komme med en saglig redegørelse for de valg, man tager i belysningen af den konkrete sag, herunder fravalg eller valg af andre undersøgelsesmetoder end dem, som håndbogen angiver.

A.6. Hvilken betydning har Håndbogen i forhold til solcelleparker?

Håndbogen er af *generel* karakter og vedrører bilag IV-arter og den er ikke udarbejdet med henblik på specifikke projekttyper, selvom flere typer af projekter omtales i Håndbogen i de tilfælde, hvor der er særlige forhold, som gør sig gældende.

I en miljøkonsekvensrapport for en solcellepark, hvor der er grundlag for at vurdere påvirkningen af flagermus, anbefaler Miljøstyrelsen at man - som hidtil - redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3).

Der er i Håndbogen s. 61 inkluderet et afsnit vedrørende solcelleparker. Flagermusenes jagtområder og deres anvendelse af ledelinjer er beskrevet i Håndbogen s. 35-36.

Det fremgår af habitatdirektivet art. 12, at der for bilag IV-arter er forbud mod bl.a. drab, forsætlig forstyrrelse, samt beskadigelse og ødelæggelse af yngle og rasteområder.

I forbindelse med miljøvurderingen af solcelleprojekter, kan man forholde sig til, hvorvidt projektet medfører inddragelse af jagt- og fødesøgningsområder for flagermus, samt om projektet medfører overskæring eller fjernelse af ledelinjer til og fra et yngle- og rasteområde. Man kan i den forbindelse foretage en vurdering af, hvorvidt inddragelse af fødesøgningsområder reelt vil medføre ødelæggelse af yngle- og rasteområder, hvis f.eks. flagermusenes fødegrundlag forsvinder. Man kan også foretage en vurdering af, om overskæring eller fjernelse af ledelinjer vil medføre, at de flagermusarter, som benytter sig af disse, afskæres fra deres omgivelser i et sådant omfang, at de ikke længere kan søge føde og dermed dør. Det vil bero på den konkrete sag, i hvilket omfang disse vurderinger giver mening at foretage.

¹ Retningslinjer for aftaler mellem universiteter og ministerier om forskningsbaseret myndighedsbetjening, 22. maj 2023, Uddannelses- og Forskningsstyrelsen. Kan findes på følgende link: [Retningslinjer for aftaler mellem universiteter og ministerier om forskningsbaseret myndighedsbetjening \(ufm.dk\)](#)

Miljøvurderingsmyndigheden kan i samarbejde med bygherre overveje forskellige afværgetiltag, for at sikre, at der fortsat er føde til flagermusene og for at sikre ledelinjer.

B. Myndighedernes (og klagenævnenes) anvendelse af Håndbogen

B.1. Hvordan skal man som bygherre og myndighed anvende Håndbogen i forbindelse med et konkret projekt, herunder vindmølleprojekter?

Bygherre og miljøvurderingsmyndigheden vil skulle starte miljøvurderingsprocessen op som hidtil, i forhold til at indlevere ansøgning og afgrænse miljørapportens indhold m.v.

I forbindelse med oplysning af sagen (officialprincippet), vil myndigheden skulle foretage en konkret vurdering af projektet, i forhold til – sammen med bygherre – at vurdere hvilke (flagermus)undersøgelser, der skal tilvejebringes. Bygherre og myndighed vil kunne anvende viden i Håndbogen med henblik på tilrettelæggelse af flagermusundersøgelserne.

I forbindelse med fastsættelse af vilkår i en § 25-tilladelse, om f.eks. afværgetiltag, for at undgå drab på flagermus, vil myndigheden skulle fastsætte disse i overensstemmelse med miljøvurderingslovens § 27. Myndigheden vil i den forbindelse kunne inddrage Håndbogens anbefalinger om driftsstop, i det omfang det er relevant for det konkrete projekt.

Myndigheden vil - som hidtil - skulle følge miljøvurderingslovens regler, samt officialprincippet, ligesom vurderingerne af påvirkninger på bilag IV-arter fortsat skal ske i overensstemmelse med habitatdirektivet (habitatreglerne).

B.2. Hvordan vil Miljøstyrelsen bruge Håndbogen i sine afgørelser?

I sager, hvor Miljøstyrelsen er miljøvurderingsmyndighed og modtager en ansøgning om et miljøvurderingspligtigt projekt, vil styrelsen starte sagsbehandlingen efter reglerne i miljøvurderingsloven og følge processen heri, som hidtil.

Nedenfor er to eksempler på, hvordan Miljøstyrelsen (og andre myndigheder) kan anvende Håndbogen:

- A. I forbindelse med oplysning af sagen (officialprincippet), vil Miljøstyrelsen foretage en konkret vurdering af projektet, i forhold til – på baggrund af oplysninger fra bygherre – at vurdere hvilke (flagermus)undersøgelser der skal tilvejebringes. Miljøstyrelsen vil kunne anvende håndbogen med henblik på sagsoplysning og tilrettelæggelsen af flagermusundersøgelserne.
- B. I forbindelse med fastsættelse af vilkår i en § 25-tilladelse, om f.eks. afværgetiltag, for at undgå drab på flagermus, vil Miljøstyrelsen fastsætte disse i overensstemmelse med miljøvurderingslovens § 27. Miljøstyrelsen vil i den forbindelse kunne inddrage Håndbogens anbefalinger om driftsstop, i det omfang det er relevant for det konkrete projekt.

B.3. Vil Miljø- og Fødevarerklagenævnet og Planklagenævnet med det samme anvende Håndbogens anbefalinger?

Håndbogen har vejledende karakter og kan *anvendes* af alle parter, fra det tidspunkt, den er udgivet.

Det bemærkes, at miljøvurderingsreglerne og habitatreglerne ikke har ændret sig med opdateringen af Håndbogen. De regler, som sagerne behandles og vurderes efter, er således stadig de samme.

Håndbogen er ikke retligt bindende, heller ikke for klagenævnene. Men nyeste viden er *relevant* for alle parter. Klagenævnene vil kunne inddrage den nyeste viden i Håndbogen, når nævnene f.eks. foretager en vurdering af, om en sag er tilstrækkelig oplyst (f.eks. om der er udført tilstrækkelige flagermusundersøgelser).

I hvilket omfang og på hvilken måde Håndbogen vil blive anvendt af klagenævnene vides ikke, men Miljøstyrelsen vil løbende holde sig orienteret om klagenævnenes praksis.

C. Håndbogens betydning for igangværende projekter

C.1. Får Håndbogens anbefalinger om flagermusundersøgelser betydning for igangværende projekter, hvor der endnu ikke er meddelt en § 25-tilladelse efter miljøvurderingsloven?

Dette vil bero på en konkret vurdering, men det vil i alle sager være *relevant* at forholde sig til Håndbogen.

Miljøstyrelsen anbefaler, at man i en miljøkonsekvensrapport for et igangværende projekt, som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk. 3).

Det vigtigste i forhold til et igangværende projekt er, at man som ansøger underbygger sit valg af undersøgelsesmetode og omfang ud fra det konkrete projekt, og at man beskriver hvorfor disse valg er tilstrækkelige.

Det bemærkes, at reglerne på området ikke har ændret sig og at vurderingen af, hvorvidt der kan meddeles en § 25-tilladelse, sker i overensstemmelse med miljøvurderingsloven og ikke i overensstemmelse med håndbogen.

Miljøstyrelsen vil – som hidtil – i forbindelse med, at styrelsen modtager miljøkonsekvensrapporter som berørt myndighed have fokus på at vejlede om, hvorvidt der er redegjort for valg (fravalg) af metode til undersøgelse af bilag IV-arter, herunder redegjort for undersøgelsesdesign og omfanget heraf. Styrelsen vil også have fokus på at vejlede omkring, hvorvidt man har forholdt sig til og redegjort for Håndbogens oplysninger, der har relevans for den konkrete sag.

C.2. Vil det for igangværende projekter være nødvendigt at udarbejde flagermusundersøgelser over 2 år i stedet for 1 år?

Dette kan der ikke gives noget generelt svar på, da det i høj grad vil bero på de konkrete omstændigheder og fordi Håndbogen ikke indeholder nogle retligt bindende regler for undersøgelserne, herunder omfanget.

Det anbefales imidlertid, at man for igangværende projekter, hvor der udføres flagermusundersøgelser, *overvejer*, om Håndbogens indhold er relevant for det konkrete projekt, man sidder med, herunder i hvilket omfang. Dette vil bero på en konkret vurdering af de *konkrete* forhold vedrørende projektet, herunder dets karakteristika, størrelse, udformning, geografiske placering m.v. Det er dernæst vigtigt, at disse overvejelser indgår i miljøkonsekvensrapporten, så borgere, berørte myndigheder og klageinstanser kan se disse overvejelser.

Miljøstyrelsen anbefaler desuden, at man i en miljøkonsekvensrapport, som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er fyldestgørende og retvisende. I denne forbindelse bør man *forholde* sig til indholdet i den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3) og inkludere et afsnit herom i miljøkonsekvensrapporten.

Hvis man sagligt kan redegøre for, at de undersøgelser, man allerede har foretaget, er fyldestgørende og retvisende, set i forhold til det konkrete projekt, bør man indsætte et afsnit herom i rapporten, idet f.eks. klagenævnene vil have svært ved at hjemvise en § 25-tilladelse, som bygger på en velbegrundet miljøvurderingsrapport.

C.3. Hvordan skal man som udvikler af igangværende projekter forholde sig til Håndbogens anbefalinger?

Miljøstyrelsen antager, at spørgsmålet er relateret til Håndbogens anbefalinger om undersøgelsesomfanget og driftsstop.

Dette vil bero på en konkret vurdering, men det vil i alle sager være *relevant* at forholde sig til Håndbogen.

Miljøstyrelsen anbefaler, at man i en miljøkonsekvensrapport for et igangværende projekt, som hidtil, redegør for hvilke metoder, der er anvendt til at undersøge bilag IV-arterne og at man sagligt redegør for, hvorvidt undersøgelserne er tilstrækkelige og retvisende (miljøvurderingslovens bilag 7, punkt 6). I den forbindelse anbefales det at udarbejde et afsnit, hvor man *forholder* sig til indholdet af den nye håndbog, som udgør ny viden (miljøvurderingslovens § 20, stk.3).

Det vigtigste i forhold til et igangværende projekt er, at man som ansøger underbygger sit valg af undersøgelsesmetode og omfang ud fra det konkrete projekt, og at man beskriver, hvorfor disse valg er tilstrækkelige.

Det bemærkes, at reglerne på området ikke har ændret sig og at vurderingen af, hvorvidt der kan meddeles en § 25-tilladelse, sker i overensstemmelse med miljøvurderingsloven og ikke i overensstemmelse med håndbogen.

D. Håndbogens betydning for allerede gennemførte projekter

D.1. Hvad betyder Håndbogen i forhold til allerede gennemførte projekter, herunder vindmølleprojekter?

Håndbogen har vejledende karakter og kan i sagens natur først *anvendes* fra det tidspunkt, den er udgivet.

Miljøvurderingslovens regler medfører ikke, at der opstår en *generel* pligt for miljøvurderingsmyndighederne til at genoptage alle § 25-tilladelser, når der fremkommer ny viden.

Det er den konkrete myndighed, som har udstedt § 25-tilladelsen, der vurderer et evt. behov for genoptagelse af afgørelser.

E. Håndbogens anbefalinger om afværgetiltag, herunder driftsstop, samt fravigelse

E.1. Indfører Håndbogen generelt en ny regel om, at ved driftsstop på vindmøller (afværgetiltag), skal dette altid ske ved en cut in-hastighed på 8-10 m/s?

Nej. Det bemærkes indledningsvis, at vilkår om afværgetiltag for at forhindre drab på flagermus, fastsættes med hjemmel i miljøvurderingslovens §§ 25 og 27. Afværgetiltagene fastsættes ikke med hjemmel i Håndbogen.

Vilkår, som fastsættes i en § 25-tilladelse, skal stå i et rimeligt forhold til projektets art, placering og dimensioner samt omfanget af dets indvirkning på miljøet, jf. § 27. Miljøvurderingsmyndigheden vil i den forbindelse kunne inddrage Håndbogens anbefalinger om driftsstop, i det omfang det er *relevant* for det konkrete projekt.

Fastsættelsen af et afværgetiltag, som f.eks. driftsstop på vindmøller, skal således ske ud fra en konkret vurdering i henhold til miljøvurderingslovens § 27. I den forbindelse vil det også være relevant at tage stilling til, om der f.eks. skal indsættes driftsstop på alle eller kun nogle vindmøller, herunder om temperaturforhold og nedbør m.v. har betydning for driftsstop. Det bemærkes desuden, at hvis der ikke vil ske nogen påvirkning af flagermus, f.eks. fordi (tilstrækkelige) flagermusundersøgelserne har vist, at de ikke forefindes i området, så vil det ikke være nødvendigt at fastsætte et vilkår om driftsstop. Omvendt kan man have et konkret vindmølleprojekt, i et kernehabitat for flagermus, hvor der er så store mængder flagermus og så mange yngle- og rasteområder, at det vil kunne være sagligt at fastsætte driftsstop på f.eks. 10-12 m/sek.

En miljøvurderingsmyndighed kan således ikke uden konkret vurdering anvende Håndbogens anbefalinger, da vilkårene skal fastsættes i henhold til det konkrete projekt. Miljøvurderingsmyndigheden er heller ikke bundet af Håndbogens anbefalinger. En miljøvurderingsmyndighed kan således i en § 25-tilladelse undlade at stille vilkår om driftsstop, ligesom myndigheden kan fastsætte driftsstop ved f.eks. 6 m/sek., såvel som ved 12-15 m/sek., hvis der er en saglig begrundelse herfor. Dette understreger blot, at håndbogen er en vejledning og den er ikke retlig bindende.

E.2. Vil Håndbogens anbefalinger om en undersøgelsesperiode på 2 år medføre, at man i højere omfang vil benytte fravigelsesmulighederne i habitatdirektivets art. 16 (implementeret i bl.a. habitatbekendtgørelsens § 11)?

Miljøstyrelsen forventer ikke, at Håndbogens faglige anbefalinger om en 2-årig undersøgelsesperiode giver anledning til, at flere projekter skal igennem en fravigelsesproces efter habitatdirektivets art. 16.

Det bemærkes i den forbindelse, at en række betingelser skal være opfyldt, før det er muligt at fravige habitatdirektivets regler. Det bemærkes desuden, at vurderingen heraf stadig forudsætter, at der er tilvejebragt (fyldestgørende) oplysninger/undersøgelser om bilag IV-arterne.

Det vil imidlertid bero på en konkret vurdering af det enkelte projekt, om projektet skal igennem en fravigelsesproces, og Miljøstyrelsen vil håndtere disse sager som hidtil.

I medfør af Nødforordningen og VEIII-direktivet gælder særlige procesregler ift. fravigelser.

Det er muligt at læse mere om dette på Energistyrelsens hjemmeside på følgende link:

[Vindmøllers miljøpåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

E.3. Vil en konsekvens af Håndbogens anbefalinger om driftsstop (afværgetiltag), ved en cut in hastighed på 8-10 m/sek., medføre øget anvendelse af fravigelsesmulighederne i habitatdirektivets art. 16?

Det bemærkes, at hvis en miljøvurderingsmyndighed overvejer at tillade et projekt, der kan ødelægge eller beskadige et yngle- eller rasteområde for en bilag IV-art, skal en række betingelser være opfyldt, jf. habitatdirektivets art. 16 (bl.a. implementeret i habitatbekendtgørelsen § 11).

I praksis skal følgende betingelser være opfyldt, hvis en fravigelse skal gennemføres i forhold til et VE-anlæg:

- 1) Der ikke må findes et tilfredsstillende alternativ (habitatbekendtgørelsen § 11, stk. 1).
- 2) Fravigelsen må ikke hindre, at den pågældende bestands gunstige bevaringsstatus opretholdes i dens naturlige udbredelsesområde (habitatbekendtgørelsen § 11, stk. 1).
- 3) Det ansøgte har til formål at sikre hensyn til den offentlige sundhed og sikkerhed eller af andre bydende nødvendige hensyn til væsentlige samfundsinteresser, herunder af social og økonomisk art, og hensyn til væsentlige gavnlige virkninger på miljøet (habitatbekendtgørelsen § 11, stk. 1, nr. 3).

Det første betingelse forudsætter, at der forinden er undersøgt forskellige alternativer, hvilket typisk allerede vil indgå i forbindelse med miljøvurderingen af projektet.

I forhold til den anden betingelse, så forudsætter denne, at der er udført fyldestgørende undersøgelser af den konkrete bilag IV-art med henblik på, at der er et vist kendskab til bestanden og dens tilstand i området, eftersom bestandens bevaringsstatus skal opretholdes.

I forhold til den sidste betingelse bemærkes det, at det vil bero på den konkrete sag, herunder det konkrete projekt, om denne betingelse er opfyldt.

Miljøstyrelsen vil forholde sig til de konkrete sager løbende (både som miljøvurderingsmyndighed og berørt myndighed), og tidligt i forløbet have opmærksomhed omkring, hvorvidt det vil være nødvendigt at fravige habitatdirektivet.

I medfør af Nødforordningen og VEIII-direktivet gælder særlige procesregler ift. fravigelser. Det er muligt at læse mere om dette på Energistyrelsens hjemmeside på følgende link: [Vindmøllers miljøpåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](#)

F. Spørgsmål til Håndbogens indhold

F.1. Hvad er formålet med de længere undersøgelsesperioder?

Det fremgår af Håndbogen, at formålet er, at bygherre og miljøvurderingsmyndighed kan sikre sig overblik over hvilke flagermusarter, fourageringsområder, ledelinjer samt yngle- og rasteområder, der forekommer i et projektområde. Det fremgår dog også af Håndbogen, at der er stor forskel på, hvor omfattende kortlægningsperioden er, hvad angår indsats og tidsforbrug, fordi dette hænger sammen med områdets kvalitet som flagermusområde.

Miljøstyrelsen bemærker, at jo flere undersøgelser, jo længere perioder, i sagens natur vil give flere resultater, som kan anvendes i den videre proces med at foretage en vurdering af, hvorvidt flagermus påvirkes af det konkrete projekt.

Undersøgelsesomfanget for den enkelte sag vil imidlertid blive fastsat på baggrund af det konkrete projekt, herunder dets karakteristika, størrelse, udformning, geografiske placering, de mulige (miljø)påvirkninger og habitatdirektivet. Det vil altid være en konkret vurdering, hvornår der foreligger tilstrækkelige flagermusundersøgelser til, at der kan foretages en vurdering af påvirkningen efter habitatdirektivets art. 12.

F.2. Hvor mange detektorer skal man bruge, og i hvor lang en periode?

Miljøstyrelsen bemærker at dette – som hidtil – vil bero på en konkret vurdering af det konkrete projekt, herunder dets karakteristika, størrelse, udformning, geografiske placering, mulige (miljø)påvirkning og habitatreglerne. Håndbogen kan hjælpe med vejledning til design af undersøgelsesmetodikken herunder undersøgelsesomfanget.

Se evt. svaret til F1.

F.3. Er biogasanlæg større infrastrukturprojekter?

Miljøstyrelsen bemærker, at klassificeringen af en bestemt type projekter i forhold til miljøvurderingsreglerne sker gennem bilagene til miljøvurderingsloven og ikke Håndbogen.

Håndbogen er ikke en juridisk vejledning og den kan ikke bruges til at definere biogasanlæg (eller solcelleanlæg m.v.) som ”større infrastrukturprojekter” i juridisk forstand.

Det beror på en konkret vurdering ud fra biogasanlæggets størrelse, karakteristik, omfang og påvirkning, om der skal foretages flagermusundersøgelser, herunder omfanget af undersøgelserne.

F.4. Kan man nedrive en bygning med flagermus, når man har rådført sig med en vildtkonsulent og følger dennes påbud og metoder?

Miljøstyrelsen bemærker, at Håndbogen alene giver teknisk vejledning i, hvordan man bedst foretager nedrivning set i forhold til at sikre flagermusene bedst muligt i processen. Det er først, når man har fået dispensation efter de relevante regler, at man kan benytte Håndbogens vejledning.

Der findes flere forskellige regelsæt, der regulerer bilag IV-arter samt deres yngle- og rasteområder, bl.a. artsfredningsbekendtgørelsen, habitatbekendtgørelsen og jagt- og vildtforvaltningsloven.

Det vil være muligt efter de samme regelsæt - som hidtil - at få dispensation fra forbuddene med henblik på f.eks. at nedlægge yngle- og rasteområder.

F.5. Der skrives i den opdaterede bilag IV-håndbog, at der ikke skal opstilles vindmøller eller solceller nær skove. Hvor stor skal en skov være og kan man nærmere definere dette skovbegreb? Der nævnes både 1 km og 5 km afstand til skove, så hvad betyder nær skov mere præcist?

Miljøstyrelsen bemærker, at vurderingen af påvirkningen af flagermus som bilag IV-art sker ud fra habitatdirektivets art. 12 (som bl.a. er implementeret i habitatbekendtgørelsen) og ikke ud fra Håndbogen.

Det er ikke afgørende for myndighedernes vurdering af påvirkningen af flagermus, hvordan skoven defineres, herunder størrelsen heraf og heller ikke den konkrete afstand mellem skovområdet og projektområdet.

Det afgørende i forhold til et konkret vindmølleprojekt vil være, om de skovområder/træer, der forefindes, er egnede levesteder for flagermus (herunder yngle- og rasteområder). Såfremt træerne er egnede levesteder for flagermus, vil det dernæst være relevant at foretage flagermusundersøgelser med henblik på at kunne artsbestemme dem, da der er store individuelle forskelle på flagermusenes aktionsradius. Når der foreligger viden om yngle- og rasteområderne, herunder de aktuelle arter, vil det være muligt på baggrund af undersøgelserne og kendskabet til arter at vurdere, om disse arter vil flyve i nærheden af vindmøllerne, f.eks. hvis der udgår ledelinjer fra yngle- og rasteområdet og ud til vindmøllerne.

Flere arter af flagermus yngler og raster i hulheder i ældre træer, hvorfor opstilling af vindmøller nær skovområder, hvor der er flagermusegnede træer, der udgør yngle- og rasteområder, kan være udfordrende.

Spørgsmål

Hvis der er yderligere spørgsmål, kan der rettes henvendelse til Miljøstyrelsen på mst@mst.dk, angiv gerne i emnefeltet ”Att. ANA, DCE Håndbog, [emne]”.

Henvisninger

DCE har opdateret én samlet håndbog om dyrearter på bilag IV, fordelt i to dele, som kan ses nedenfor:

Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 520, 2023.

Link: [SR520.pdf \(au.dk\)](#)

Opdatering af: Håndbog om dyrearter på Habitatdirektivets bilag IV, del 2 – Odder og flagermus, Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, nr. 603, 2024.

Link: [SR603.pdf \(au.dk\)](#)

Der er i denne Q&A henvist til følgende regelsæt:

Miljøvurderingsloven

Lovbekendtgørelse 2023-01-03 nr. 4 om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM)

Link: [Miljøvurderingsloven \(retsinformation.dk\)](#)

Habitatdirektivet

Rådets direktiv af 1992-05-21 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter (92/43) med senere ændringer

Link: [CL1992L0043DA0060060.0001_cp 1..1 \(europa.eu\)](#)

Habitatbekendtgørelsen

Bekendtgørelse 2023-08-21 nr. 1098 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter

Link: [Habitatbekendtgørelsen \(retsinformation.dk\)](#)

Artfredningsbekendtgørelsen

Bekendtgørelse 2021-03-25 nr. 521 om fredning af visse dyre- og plantearter og pleje af tilskadekommet vildt

Link: [Artfredningsbekendtgørelsen \(retsinformation.dk\)](#)

Jagt- og vildtforvaltningsloven

Lovbekendtgørelse 2023-05-26 nr. 639 om jagt og vildtforvaltning

Link: [Jagt- og vildtforvaltningsloven \(retsinformation.dk\)](https://retsinformation.dk/da/lovgivning/lovbekendtgørelse/2023-05-26-639-om-jagt-og-vildtforvaltning)

Officialprincippet

Man kan læse mere om det forvaltningsretlige officialprincip på Folketingets Ombudsmands hjemmeside.

Link: [#8 Officialprincippet | Folketingets Ombudsmand \(ombudsmanden.dk\)](https://ombudsmanden.dk/da/om-ombudsmanden/officialprincippet)

Miljøstyrelsen kan desuden henvide til følgende vejledninger på området:

Miljøministeriets vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) – *konkrete projekter*

Link: [vejledning-om-miljoevurdering-af-konkrete-projekter.pdf \(mim.dk\)](https://mim.dk/da/vejledning-om-miljoevurdering-af-konkrete-projekter)

Miljøministeriets vejledning til lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) – *planer og programmer*

Link: [vejledning-om-miljoevurdering-af-planer-og-programmer.pdf \(mim.dk\)](https://mim.dk/da/vejledning-om-miljoevurdering-af-planer-og-programmer)

Habitatvejledningen

Link: [Habitatvejledningen \(retsinformation.dk\)](https://retsinformation.dk/da/lovgivning/lovbekendtgørelse/2013-06-14-104-om-habitatvejledning)

Link til Energistyrelsens Q&A vedrørende DCE Håndbogen og havvindmølleparker:

[Vindmøllers miljøpåvirkning | Energistyrelsen \(ens.dk\)](https://ens.dk/da/vejr-og-energi/vindmøller/miljopavirkning)